LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

Į S A K Y M A S
DĖL LIETUVOS MEDICINOS NORMOS MN 136:2005 „LOGOPEDAS. TEISĖS, PAREIGOS, KOMPETENCIJA IR ATSAKOMYBĖ“ PATVIRTINIMO

2005 m. kovo 8 d. Nr. V-162
Vilnius

Vykdydamas Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymą (Žin., 1994, Nr. 63-1231; 1998, Nr. 112-3099),

t v i r t i n u Lietuvos medicinos normą MN 136:2005 „Logopedas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“ (pridedama).

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS ŽILVINAS PADAIGA

_____

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro
2005 m. kovo 8 d. Nr. V-162

LOGOPEDAS
TEISĖS, PAREIGOS, KOMPETENCIJA IR ATSAKOMYBĖ

I. TAIKYMO SRITIS

1. Ši medicinos norma nustato logopedo veiklos sritis, teises, pareigas, kompetenciją ir atsakomybę.

2. Ši medicinos norma privaloma sveikatos priežiūros įstaigose dirbantiems logopedams, jų darbdaviams, taip pat institucijoms, rengiančioms ir tobulinančioms šiuos specialistus bei kontroliuojančioms jų veiklą.

II. NUORODOS

3. Rengiant šią medicinos normą vadovautasi šiais Lietuvos Respublikos teisės aktais:

3.1. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymu (Žin., 1994, Nr. 63-1231; 1998, Nr. 112-3099);

3.2. Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymu (Žin., 1996, Nr. 66-1572; 1998, Nr. 109-2995);

3.3. Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymu (Žin., 2000, Nr. 27-715);

3.4. Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymu (Žin.,1998, Nr. 115-3228);

3.5. Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymu (Žin., 1991, Nr. 36-969; 1998, Nr. 98-2706; 2004, Nr. 83-2983);

3.6. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1998 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 619 „Dėl Sveikatos priežiūros įstaigų, kuriose teikiamos kalbos korekcijos paslaugos, sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 1998, Nr. 97-2695);

3.7. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. 61 „Dėl Asmens sveikatos priežiūros specialybių ir subspecialybių sąrašo“ (Žin., 1999, Nr. 15-404);

3.8. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1998 m. kovo 12 d. įsakymu Nr. 132 „Dėl kalbos korekcijos paslaugos bazinės kainos patvirtinimo“ (Žin., 1998, Nr. 26-711);

3.9. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 634 „Dėl Bendrųjų reikalavimų medicinos normoms rengti patvirtinimo“ (Žin., 2000, Nr. 100-3192);

3.10. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“(Žin., 2000, Nr. 47-1365);

3.11. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. 1329/368/98 „Dėl specialiųjų poreikių asmenų sutrikimų ir jų laipsnių nustatymo ir specialiųjų poreikių asmenų priskyrimo specialiųjų ugdymosi poreikių grupei tvarkos“ (Žin., 2002, Nr. 84-3672);

3.12. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. V-444 „Dėl medicininės reabilitacijos ir sanatorinio (antirecidyvinio) gydymo organizavimo“ (Žin., 2003, Nr. 78-3577; 2004, Nr. 74-2566).

III. TERMINAI IR APIBRĖŽIMAI

4. Šioje medicinos normoje vartojami tokie terminai ir apibrėžimai:

4.1. **specialiųjų poreikių asmenys** – vaikai ar suaugusieji, dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų turintys ribotas galimybes dalyvauti ugdymo procese, visuomenės gyvenime;

4.2. **logopedija** – mokslas apie kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ir komunikacijos sutrikimus, jų atpažinimą, prevenciją bei šalinimą specialiosiomis ugdymo priemonėmis;

4.3. **logopedas** – asmuo, įgijęs specialiojo pedagogo profesinę kvalifikaciją ir baigęs logopedo specializaciją, įvertinantis ir specialiomis priemonėmis šalinantis ar sušvelninantis vaikų bei suaugusiųjų kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ir komunikacijos sutrikimus;

4.4. **individualioji programa** – programa, skirta asmens individualiems gebėjimams ugdyti ir specialiesiems ugdymosi poreikiams tenkinti;

4.5. **specialioji mokymo priemonė** – mokymo priemonė, pritaikyta specialiųjų poreikių asmenims ugdyti.

IV. BENDROSIOS NUOSTATOS

5. Logopedo profesinė kvalifikacija įgyjama baigus aukštojoje mokykloje universitetinių edukologijos studijų krypties specialiojo pedagogo su logopedo specializacija studijų programą.

6. Teisę verstis logopedo praktika turi asmuo, Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka įgijęs logopedo profesinę kvalifikaciją.

7. Logopedas įvertina ir specialiomis priemonėmis šalina ar sušvelnina vaikų, suaugusiųjų kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ir komunikacijos sutrikimus bei praktikuoja sveikatos priežiūros įstaigose Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

8. Logopedas dirba savarankiškai ir/ar komandoje, bendradarbiaudamas su sveikatos priežiūros ir kitų įstaigų specialistais.

9. Logopedas vadovaujasi Lietuvos Respublikos įstatymais, šia medicinos norma, kitais teisės aktais, įstaigos, kurioje dirba, įstatais (nuostatais), vidaus tvarkos taisyklėmis bei savo pareigybės aprašymu.

V. TEISĖS

10. Logopedas turi teisę:

10.1. verstis logopedo praktika šios medicinos normos ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka;

10.2. turėti atskirą kabinetą, kabineto įrangą (1 priedas), darbo priemones (2 priedas);

10.3. savo nuožiūra, atsižvelgdamas į paciento individualias savybes, parinkti pratybų trukmę bei specialias priemones;

10.4. konsultuoti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka;

10.5. gauti darbui reikiamą informaciją apie specialių poreikių vaikų bei suaugusiųjų kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo bei komunikacijos sutrikimus;

10.6. teikti pasiūlymus įstaigos administracijai kalbos korekcijos paslaugų teikimo ir darbo sąlygų gerinimo klausimais;

10.7. teikti siūlymus kitoms institucijoms specialių poreikių asmenų ugdymo, bendravimo, socialinės adaptacijos ir panašiais klausimais;

10.8. tobulinti profesinę kvalifikaciją Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka;

10.9. dalyvauti seminaruose, kursuose, konferencijose, kur nagrinėjamos specialių poreikių asmenų ugdymo ir reabilitacijos problemos;

10.10. dalyvauti mokslo tiriamojoje veikloje;

10.11. bendrauti ir bendradarbiauti su specialistais, iš kitų valstybinių, privačių įstaigų bei visuomeninių organizacijų, kurios rūpinasi asmenimis, turinčiais kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ar komunikacijos sutrikimų; dalyvauti rengiant įstatymus bei kitus norminius teisės aktus;

10.12. bendradarbiauti su Lietuvos ir užsienio valstybių logopedais, dirbančiais sveikatos bei švietimo sistemoje.

VI. PAREIGOS

11. Logopedas privalo:

11.1. teikti kvalifikuotą logopedo pagalbą vaikams ir suaugusiesiems, turintiems kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ir komunikacijos sutrikimų, vadovaudamasis Logopedų paslaugų teikimo tvarkos aprašu (3 priedas);

11.2. bendradarbiauti su kitais asmens bei visuomenės sveikatos priežiūros, slaugos ir socialinės rūpybos darbuotojais bei specialistais;

11.3. skleisti kalbėjimo, kalbos, balso rijimo ir komunikacijos sutrikimų prevenciją;

11.4. laikytis profesinės etikos principų, gerbti pacientų teises;

11.5. tobulinti profesinę kvalifikaciją Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka;

11.6. pildyti privalomus dokumentus įstaigos nustatyta tvarka;

11.7. teikti informaciją Sveikatos apsaugos ministerijos, teisėsaugos institucijų prašymu Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

VII. KOMPETENCIJA

12. Logopedo profesinę kompetenciją sudaro žinios, gebėjimai ir įgūdžiai, įgyti baigus specialiosios pedagogikos su logopedo specializacija programą. Logopedas, įgytą profesinę kvalifikaciją, tobulina teisės aktų nustatyta tvarka per penkerius metus ne mažiau kaip 90 valandų: kursuose, seminaruose, mokslinėse-praktinėse konferencijose, stažuotėse ar rengiant metodines priemones, rašant mokslo straipsnius, skaitant mokslinę literatūrą ar paskaitas ir t. t.

13. Logopedas turi žinoti:

13.1. Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus, reglamentuojančius logopedo veiklos sritis ir logopedijos paslaugų teikimą;

13.2. etikos ir deontologijos reikalavimus;

13.3. asmens kalbos, fizinės ir psichinės raidos etapus bei ypatybes;

13.4. kalbėjimo, kalbos, balso ir komunikacijos sutrikimų klasifikaciją, vertinimo bei šalinimo būdus;

13.5. Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos problemų klasifikacijos TLK-10 kalbos ir komunikacijos sutrikimų kodus.

14. Logopedas turi išmanyti:

14.1. sklandaus kalbėjimo įgūdžių specialias metodikas, kurios parenkamos atsižvelgiant į mikčiojimo rūšį ir pobūdį, mikčiojančiojo asmens ypatumus bei socialinę aplinką;

14.2. socialinę adaptaciją, bendravimą bei savarankiškumo įgūdžius;

14.3. įvairius būdus minkštam, kietam ir mišriam balso pradui sudaryti, balso aparatui atpalaiduoti ir koordinuoti, fonaciniam kvėpavimui mokyti, rezonatorių veiklai normalizuoti, taisyklingai fonacijai formuoti bei įtvirtinti (balso sutrikimų atvejais).

15. Logopedas turi mokėti:

15.1. konsultuoti vaikus ir suaugusiuosius kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ar komunikacijos sutrikimo atvejais;

15.2. sudaryti individualią kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ir komunikacijos sutrikimų šalinimo programą;

15.3. lavinti kalbėjimo procese dalyvaujančių organų judesius;

15.4. lavinti balso stiprumą, aiškumą, melodiškumą;

15.5. lavinti girdimąjį suvokimą;

15.6. sudaryti žodžių garsų analizės ir sintezės įgūdžius;

15.7. turtinti pasyvų ir aktyvų žodyną;

15.8. ugdyti kalbos gramatinį taisyklingumą bei rišliąją kalbą;

15.9. siekti normalaus kalbėjimo tempo (kalbėjimo tempo sutrikimų atvejais) per visas pratybas, apimančias kvėpavimo, balso, artikuliacijos raumenų lavinimo bei relaksacijos pratimus, logopedinę ritmiką, skaičiavimą, dainavimą, inscenizavimą bei kitą žaidybinę veiklą.

16. Logopedas turi gebėti:

16.1. šalinti arba sušvelninti kalbos ir kitus komunikacijos sutrikimus:

16.1.1. kalbėjimo sutrikimus – įvairius fonetinius sutrikimus:

16.1.1.1. fonetinę artikuliacinę dislaliją;
16.1.1.2. rinolaliją;
16.1.1.3. dizartiją;
16.1.1.4. anartriją;
16.1.2. kalbėjimo tempo sutrikimus:
16.1.2.1. greitakalbystę (tachilaliją, batarizmą, polterną, balbatavimą);
16.1.2.2. lėtakalbystę (bradilaliją);
16.1.3. balso sutrikimus:
16.1.3.1. afoniją (visišką balso nebuvimą);
16.1.3.2. fonasteniją (balso silpnumą);
16.1.3.3. disfoniją (dalinį balso sutrikimą);
16.1.3.4. rezonavimo sutrikimus;
16.1.4. kalbos sutrikimus:
16.1.4.1. kalbos neišsivystymą (motorinę alaliją, dizartriją, rinolaliją, antrinį kalbos neišsivystymą dėl intelekto, klausos ir regos sutrikimų) – visos kalbos sistemos neišlavėjimą, apimantį fonetiką, leksiką ir gramatinę kalbos sandarą. Kalbos neišsivystymo lygiai: nežymus, vidutinis, žymus;
16.1.4.2. fonologinius sutrikimus: foneminę akustinę dislaliją, foneminę artikuliacinę dislaliją, rinolaliją, dizartriją;
16.1.4.3. sutrikdytą kalbos raidą: mneminę, semantinę, motorinę, sensorinę, sensomotorinę afaziją, įgytą afaziją su epilepsija (Landau-Kleffnerio sindromas), disfaziją;
16.1.4.4. sulėtėjusią kalbos raidą: nežymiai, vidutiniškai, žymiai, labai žymiai;
16.1.4.5. rašymo sutrikimus: agrafiją, disgrafiją;
16.1.4.6. skaitymo sutrikimus: aleksiją, disleksiją;
16.1.5. įvairius kitus komunikacijos sutrikimus:
16.1.5.1. mikčiojimą;
16.1.5.2. elektyvųjį mutizmą;
16.1.5.3. rijimo sutrikimus;
16.1.5.4. neverbalinės komunikacijos sutrikimus;
16.1.5.5. kitus kalbėjimo, kalbos ir komunikacijos sutrikimus;
16.2. mokyti tarti gimtosios kalbos garsus pagal specialias metodikas ir įtvirtinti jų tarimą skiemenyse, žodžiuose bei rišlioje kalboje;
16.3. mokyti alternatyvios (neverbalinės) komunikacijos;
16.4. atlikti kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ar komunikacijos tyrimą ir vertinimą pagal tyrimo metodikas, rezultatus bei išvadas žymėti medicininiuose dokumentuose;
16.5. identifikuoti kalbėjimo, kalbos ar komunikacijos sutrikimą pagal pedagoginę psichologinę ir logopedinę klasifikaciją ir pritaikyti TLK-10 kodą;
16.6. taikyti aiškinamąja terapiją;
16.7. parinkti efektyviausius korekcijos darbo būdus ir metodus pagal individualias paciento galimybes;
16.8. mokyti taisyklingo kalbinio kvėpavimo;
16.9. skatinti ir aktyvinti kalbos supratimą bei gebėjimą kalbėti;
16.10. šalinti vaikų ir suaugusiųjų skaitymo ir rašymo sutrikimus;
16.11. lavinti sensorinius pojūčius, atliekant bendrą lytėjimo, emocijų, regos, klausos, kalbos bei motorinių funkcijų skatinimą;
16.12. lavinti regimąją atmintį specifinių rašomosios kalbos ir kitų sutrikimų atvejais;
16.13. ugdyti kalbėjimo intonaciją, tempą bei ritmą;
16.14. atpalaiduoti kalbos funkciją nuo slopinimo, taikant kalbos sužadinimo ir aktyvinimo metodus;
16.15. ugdyti visus kalbos lygmenis ir pažinimo procesus;
16.16. dalyvauti teikiant bendras specialistų komandos konsultacijas, kurių metu aptariami vaikai bei suaugusieji, turintys kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ir komunikacijos sutrikimų;

16.17. teikti konsultacijas bei rengti vaikų ir suaugusiųjų artimųjų darbo namuose rekomendacijas.

VIII. ATSAKOMYBĖ

17. Logopedas už padarytas klaidas, aplaidumą, netinkamą jam priskirtų funkcijų vykdymą ar bioetikos reikalavimų pažeidimą, taip pat už pareigų viršijimą atsako Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

_____

Medicinos normos MN 136:2005 „Logopedas.

Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“
1 priedas

KABINETO ĮRANGA

1. Rašomasis stalas.
2. Sieniniai veidrodžiai 120x60.
3. Stalas.
4. Kėdės.
5. Spintos kalbos ugdymo priemonėms laikyti.
6. Plautuvė.

_____

Medicinos normos MN 136:2005 „Logopedas.

Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“
2 priedas

DARBO PRIEMONĖS

1. Privalomos priemonės logopedijos paslaugoms teikti:
1.1. logopediniai zondai;
1.2. vienkartinės mentelės;
1.3. dezinfekavimo priemonės (vata, bintas, vienkartinės servetėlės, pirštinės, antveidžiai, dezinfekantai);
1.4. vaizdinės ir metodinės priemonės:
1.4.1. smulkiajai motorikai lavinti;
1.4.2. mokyti tarti bei įtvirtinti garsą;
1.4.3. klausos dėmesiui lavinti;
1.4.4. girdimajam suvokimui;
1.4.5. foneminei klausai lavinti;
1.4.6. garsų analizės ir sintezės įgūdžiams sudaryti;
1.4.7. kalbos gramatiniam taisyklingumui ugdyti;
1.4.8. žodynui tikslinti ir plėsti;
1.4.9. rišliajai kalbai ugdyti;
1.4.10. pažintinei veiklai ugdyti;
1.4.11. dėmesiui, atminčiai lavinti ir kt.
2. Neprivalomos priemonės, reikalingos logopedijos paslaugoms teikti:
2.1. magnetofonas;
2.2. diktofonas;
2.3. kompiuteris ir specialios kompiuterinės kalbos mokymo programos, kompiuterio įranga „IntelliKey’s“;
2.4. spausdintuvas;
2.5. skeneris;
2.6. filmavimo kamera;
2.7. televizorius;
2.8. vaizdo grotuvas;
2.9. vibroskopas;
2.10. spirometras;
2.11. aparatai AIR-2, SPI nosinumui nustatyti ir kt.

_____

„Logopedas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“
3 priedas

LOGOPEDO PASLAUGŲ TEIKIMO TVARKOS APRAŠAS

1. Logopedas teikia logopedijos paslaugas atvykusiems pacientams, kuriuos siunčia gydytojai ir odontologai.

2. Logopedas vertina vaiko ar suaugusiojo kalbėjimą, kalbą, balsą, komunikaciją ir pagal pedagoginę psichologinę ir logopedinę klasifikaciją identifikuoja sutrikimą bei skiria logopedijos paslaugas.

3. Logopedui, dirbančiam vienu etatu, rekomenduojama per darbo dieną suteikti 6–7 logopedijos paslaugas, kurių vienos (individualių ar grupinių pratybų) trukmė – vidutiniškai 1 akademinė valanda, t. y. 45 min.

4. Kasdien vidutiniškai 2 akademinės darbo valandos skiriamos:

4.1. kalbos tyrimo duomenims įvertinti;

4.2. kalbėjimo, kalbos, balso, rijimo ar komunikacijos sutrikimų šalinimo programoms sudaryti;

4.3. individualioms ir grupinėms pratyboms, metodinei medžiagą parengti;

4.4. darbo namuose su vaiku ar suaugusiuoju rekomendacijoms rengti;

4.5. metodinėms ir vaizdinėms priemonėms rengti ir atnaujinti;

4.6. prevencijai vykdyti ir kt.

_____